

SÁVA (latinsko Savus) je 940 km dolga reka. Sava izvira v Sloveniji in ima dva izvira. Sava Dolinka izvira kot Nadiža v Tamarju, ponikne in ponovno pride na dan v Zelencih pri Ratečah. Sava Bohinjka nastane z združitvijo Mostnice in Jezernice, ki priteka iz Bohinjskega jezera. Pri Radovljici se oba pritoka združita. Sava teče do Ljubljane in naprej na vzhod proti Hrvaški. V Donavo se izliva v Beogradu. Porečje Save obsega 95.720 km². Pri Litiji naredi značilen »litijski« okljuk. Prav ob njenem izteku je vas Breg, kjer je na ogled stalna razstava prodnikov.

BREG PRI LITIJU leži na obsežni terasi na desnem bregu Save, 2 km vzhodno od Litije, na nadmorski višini 245 m. Naselje omenja že Valvazor v svoji Slava vojvodine Kranjske, ki pravi: »Breg je tik ob Savi blizu Litije in povečini tam stanujejo ribiči...« Do zgraditve železnice leta 1849 je bila na Bregu ladjarska postaja. Danes je vas skupaj s Tenetišami in Zagorico krajevna skupnost v občini Litija s 360 prebivalci.

DRUŠTVO ZA RAZVOJ PODEŽELJA LAZ si prizadeva za izboljšanje življenja krajanov Jablaniške doline. Povezuje, informira in animira. Organizira tradicionalni pohod po obronkih Jablaniške doline, članom pomaga pri izvedbi učne poti Pastirci v Jablaniški potok, in organizira vsakoletni podeželski poletni tabor v Gradišču pri Litiji. Navdušuje mlade za spoznavanje in popisovanje ustnega izročila domačega okolja. Naravna in kulturna dediščina Jablaniške doline in ponudba domačij je potencial, ki ga društvo razvija v podeželsko turistično ponudbo. Tako je ogled razstave savskih prodnikov na Bregu pri Litiji vključena v program izletov in šolskih naravoslovnih dni, kot tudi geoloških srečanj in raziskovalnih taborov.

Ogled razstave: vsako soboto od 10. do 12. ure in kadarkoli po predhodnem dogovoru.
Najave na telefon: 070 303 321
ali po e-pošti: drustvo.laz@gmail.com

Razstava je nastala s soorganizacijo Prirodoslovnega muzeja Slovenije in je prva od akcij v okviru mednarodnega leta Planet Zemlja. Kamnoseška dela je opravilo Kamnoseštvo Lah, Breg pri Litiji.

Skrbnik in upravljaavec zbirke je Društvo za razvoj podeželja LAZ iz Jablaniške doline.

PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE

Izdajatelj: Društvo LAZ
Fotografija: Ciril Mlinar
Breg pri Litiji, marec 2008

SAVA

PRIPOVED, UJETA V REČNO STRUGO

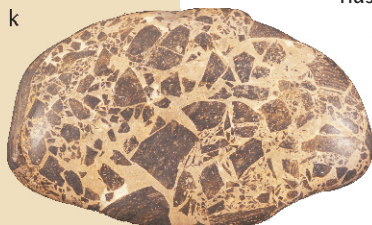
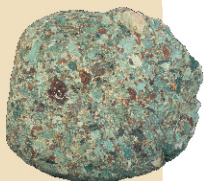

STALNA RAZSTAVA
SAVSKIH PRODNIKOV

PRODNIKI - ESTETSKI UŽITEK IN PRILOŽNOST ZA SPOZNAVANJE NEŽIVE NARAVE

Za večino naključnih obiskovalcev prodišč so prodniki lahko estetsko zanimivi zaradi svojih barv, vzorcev ali oblike. Zbiranje prodnikov lahko pritegne pozornost mladine, študentov in odraslih ljubiteljev narave, saj zanj ni potrebno predznanje. Opremljeni s podatki o sestavi in nastanku lahko postanejo njihove »življenjske zgodbe«, zanimive tudi za javnost. V njih lahko prepoznamo »zapis« delov izjemno bogate geološke zgodovine slovenskega ozemlja.

Za zbiranje mineralov in fosilov na prvotnih nahajališčih je potrebno veliko znanja, zato ga amaterjem tam odsvetujemo. Lahko namreč vodi k uničenju dragocene geološke dediščine, ki smo jo dolžni ohraniti za naše potomce in znanost. Na rečnem bregu pa lahko vsakdo dobi priložnost za zanimive najdbe, s katerimi bo potešil svojo radovednost in zadovoljen dopolnil svojo zbirko ali le užival v njihovi neverjetni pestrosti.

NASTANEK STALNE RAZSTAVE SAVSKIH PRODNIKOV

Ideja se je porodila Mirku Dolinšku leta 2004 ob razstavi prodnikov iz rek z alpskega območja, ki je bila predstavljena v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Reka Sava na območju občine Litija oblikuje največje meandre na svoji poti, kjer pride do zmanjševanja hitrosti vode in zato reka gradi tu največja prodišča. Prav to je razlog postavitve stalne razstave prodnikov na tem območju. Razstavljeni prodniki so zbrani s celotnega porečja Save in sicer na prodiščih od sotočja Ljubljaniče in Save do Litije. Večji del vzorcev je iz osebne zbirke Alojza Županca. Raznovrstnost najdb je presegla vsa naša pričakovanja. Nekateri tipi kamnin v Sloveniji še niso bili znani, poleg tega za mnoge še ne poznamo nahajališč, od koder so bili prineseni. Izhodiščna zbirka je nastajala v letih 2007-2008 in je prva stalna razstava prodnikov v njej so vsi prodniki razstavljeni prvič.

RAZSTAVLJAMO več kot 300 značilnih in edinstvenih primerkov kamnin iz bogate geološke dediščine porečja reke Save.

Celotna zbirka zajema več kot 1200 različnih primerkov. Kamnine so nastajale v skoraj 400 milijonih let burne geološke zgodovine tega območja. Poimenovani primerki v 12 vitrinah so razvrščeni po načinu in okolju svojega nastanka. Spremlja jih poljudna razlaga. Z uvodno avdiovizualno predstavitevijo obiskovalce spoznamo z metodami prepoznavanja, načinom in okoljem nastajanja in z »življenjskimi zgodbami« nekaterih najbolj zanimivih. Zato je zbirka posebej uporabna v izobraževalne namene.

Vse fotografije in opisi nastanka so na ogled v virtualnem katalogu savskih prodnikov na spletnih straneh Prirodoslovnega muzeja Slovenije www2.pms-lj.si/.

KAMNI V SEBI SKRIVAJO ZANIMIVE ZGODBE IN TE SO ZA VAS BRALI:

UROŠ HERLEC – geolog

Geologija je njegov poklic in hobi. Poučuje in raziskuje na Oddelku za geologijo, NTF, Univerze v Ljubljani. Deluje na različnih tematskih in geografskih področjih doma in po svetu. Ukvarja se s popularizacijo geologije in je mentor zbiralcem mineralov in fosilov.

ALOJZ ŽUPANEC – glavni zbiralec

Z zbiranjem prodnikov se aktivno ukvarja zadnjih deset let. Je začetnik načrtnega zbiranja in razstavljanja v Sloveniji. Poiskal je stik s stroko ter tako dal zbiranju nov pomen. Redno sodeluje na razstavah mineralov in fosilov. Prodnike je razstavljal v Prirodoslovnem muzeju Slovenije v okviru tematske razstave Narava - Alpe 2004/2005. V sklopu razstav mineralov in fosilov vzhodnega Podravja in južne Štajerske je razstavljal v mariborski univerzitetni knjižnici. Ustvarja sistematsko nacionalno zbirko prodnikov slovenskih rek, v kateri je več tisoč primerkov.

MIRKO DOLINŠEK – zbiralec, iniciator in koordinator postavitve stalne razstave

Z minerali se ukvarja osem let. Leta 2003 je s Prirodoslovnim muzejem Slovenije sodeloval pri pripravi vitrine četrletja »Minerali rudnika Sitarjevec«. S sodelavci je postavil Rudarsko zbirko v Litiji in zanjo prispeval minerale. Za Brodarsko zbirko v Litiji je pripravil načrte plovil in rekonstrukcijo ladje Tombas. Prodnike za to razstavo je zbiral zadnje leto.

MIHA JERŠEK – geolog

Geolog in muzejski svetovalec v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Poklicno se ukvarja z urejanjem sistematične zbirke mineralov Slovenije in sodeluje pri popularizaciji geologije in gemologije.